

Dr. Maria Matulcikova

Šolskoreformne spremembe v Slovaški republiki

Povzetek: Prispevek osvetljuje spremembe v šolski reformi v Slovaški republiki s posebnim poudarkom na osnovnem in srednjem šolstvu. Prinaša osnovne statistične podatke, podrobneje predstavi spremembe v vodenju šolstva, evalvacije izobraževalnih rezultatov srednješolcev, kurikularno reformo in načrtovanega razvoja šolstva.

Ključne besede: kurikularna reforma, decentralizacija in modernizacija javne uprave, informatizacija šolstva in projekt Infovek, maturitetni izpit, enakost izobraževanja, kakovost izobraževanja.

UDK: 37.014.3(437.6)

Pregledni znanstveni prispevek

Dr. Maria Matulcikova, docentka, Katedra za pedagogiko, Filozofska fakulteta, Univerza Komenskega, Bratislava, Slovaška
e-naslov: matulcikova@phil.uniba.sk

Struktura šolskega sistema Slovaške republike in šolski menedžment

Osnovne šole skupaj z vrtci, srednje strokovne šole pa tudi šole s prilagojenim programom in osnovne umetniške šole spadajo na Slovaškem v t. i. regionalno šolstvo. S tem je uresničena določba, da t. i. »maleho« (nižje) šolstvo, ki je bilo stvar državne uprave, zaradi prenesenih pristojnosti postaja odgovornost občin ali večjih sklenjenih ozemeljskih celot. Osnovnošolska zakonodaja se je spremenila, ko se je decentralizirala in modernizirala javna uprava. Tako usmeritev je vlada Slovaške republike sprejela leta 2000, skladno s tem pa pozneje tudi zakon o upravljanju in financiranju šol (416/2001 Z.s., 596/2003 Z.z. a 597/2003 Z.z.). Cilj teh sprememb je bil povečati vlogo občanov pri upravljanju šolstva na mestni (torej regionalni) ravni. S prenašanjem pristojnosti z države na občine in večje ozemeljske celote je bilo treba iz Ministrstva za šolstvo prenašati tudi finančna sredstva. S 1. januarjem 2005 je decentralizacija prešla v naslednjo etapo - etapo fiskalne decentralizacije, to je pomenilo, da so dejavnosti, ki so sodile v izvirne pristojnosti (to je za osnovne umetniške šole, vrtce, središča prostega časa, interesne dejavnosti v krajih, jezikovne šole), prenehale biti financirane iz državnega proračuna. Šole so začele dobivati finančna sredstva občin in večjih enot, te pa so jih po pravilniku o delitvi dohodka od prejemkov fizičnih oseb dobivale neposredno iz davčnih uradov (Zakon 564/2004 Z.z. in Financovanje regionalneho šolstva).

Pričakovana ugodnost teh sprememb financiranja sta bolj namenska poraba in prihranek sredstev.

Na drugi strani je demokratizacija vodenja šolstva prinesla nekatere težave. Nov način vodenja šol pa tudi cerkva in verskih skupnosti je pravnim in fizičnim osebam povzročal težave. Obstajala je nevarnost nestrokovnega vodenja šol in šolskih dejavnosti. V praksi je bilo opaziti nekatere nejasne posege ravnateljev pri vodenju življenja in dela šol (Pisonova 2004, str. 3).

Osnovnošolska obveznost, ki se začne s šestim letom otrokove starosti, traja deset let. Osnovna šola ima danes devet razredov (zadnja sprememba je nastala

v šolskem letu 1990/91 na podlagi novele zakona št. 171/1990 Zb.). Novi šolski zakon 245/2008 je prinesel zaželeno organizacijske spremembe, ki so zmanjšale število učencev v razredih: največje število v razredu »ničtega« letnika je 16 učencev, v prvem razredu 22, v drugem do četrtem razredu 25 in petem do devetem razredu 28 dijakov. Na Slovaškem so tudi šole s kombiniranimi oddelki (malorazredene šole), v takih razredih pa je največ 24 učencev (Zakon o vzhove a vzdelavani §29, b.5).

Od leta 2002/03 je mogoče organizirati »ničte« razrede, ki jih obiskujejo otroci iz neugodnega socialnega okolja (Novely zakona č. 404/2002 Z.z.), pri čemer se »ničte« razred računa kot prvo leto obveznega šolanja. V skladu z racionalizacijo mreže šol in novimi osnovami financiranja šolstva je danes mogoče združevanje vrtcev in osnovnih šol, postopek združevanja pa urejajo metodične smernice Ministrstva za šolstvo. Spremembe v šolski obveznosti so bile narejene tudi v šolah s prilagojenim programom, kar je določeno z novelo šolskega zakona št. 171/1990 Zb.

Pred letom 1989 je bila izobraževalna pot učencev osnovnih šol tako rekoč za vse učence enaka, z izjemo gibalno nadarjenih otrok, ki so lahko po končani prvi stopnji osnovne šole (po četrtem razredu) prestopili na osemletno glasbeno-baletno in športno šolo. Glede na celotno število osnovnošolcev je bilo teh zanemarljivo malo.

V skladu z zakonskimi spremembami, ki so se začele še v skupni državi s Češko republiko (1990), pa so imeli učenci po prvi stopnji osnovne šole še večjo možnost prekopa v prvi razred osemletne (srednje) šole in ta možnost se je ohranila vse do danes. Izjemno zanimanje za šolanje na osemletnih gimnazijah in način financiranja (na učenca) omogočata, da učno najbolj motivirani učenci po prvi stopnji šolanja odhajajo iz osnovnih šol, v osnovnošolskih razredih pa se povečuje število učencev z nižjimi učnimi sposobnostmi in slabšo učno (storilnostno) motivacijo. Ta problem je najizrazitejši v bratislavskem okrožju in samem mestu Bratislavi. V Bratislavi sedaj obiskuje osemletno gimnazijo 33 % dijakov, ki so po četrtem razredu prestopili v srednjo šolo. Ministrstvo za šolstvo se je zato lotilo zakonskih ukrepov: z zakonom je zmanjšalo število dijakov, ki so lahko sprejeti na osemletne gimnazije, na vsega 5 % osnovnošolske populacije otrok (Zakon o vzhove a vzdelavani §64, b.4). Po informacijah iz prakse se današnje osemletne zasebne gimnazije odzivajo na to zakonsko opredelitev ministrstva tako, da ustanavljajo zasebne osnovne šole (prva stopnja).

V pedagoškem tisku je mogoče zaslediti ocene o tem, kako je tako stanje povezano in primerljivo z ugotovitvami raziskave PISA. Po podatkih, objavljenih v reviji Narodna sprava in podatkih OECD PISA SK 2006 (PISA 2006) so storilnostne razlike med istovrstnimi šolami v državi večje v primerjavi s povprečjem OECD. V primerjavi z drugimi državami na rezultate naših dijakov nadpovprečno vplivajo socialno-ekonomski dejavniki. Statistični podatki tudi povedo, da pri nas število šol iz leta v leto upada skladno z upadanjem števila prebivalstva, najizrazitejši upad pa se pričakuje leta 2010. V okviru strukture osnovega in srednjega šolstva se zmanjšuje tudi število zasebnih šol.

Osnovne in srednje šole na križišču konceptualnih sprememb

Skladno z evropsko Belo knjigo se je tudi na Slovaškem oblikovalo gradivo o konceptu šolstva, njegov namen je predstavljati program razvoja šolstva za naslednjih 15 do 20 let. Njegovo osnovo sestavlja delo treh avtorjev: V. Rosa, T. Turek in M. Zelina, in ima ekspresivni naslov: Milenium (2000). Posebne konceptualne poglede so avtorji dopolnili z izsledki omenjenih del in prakse 12 izvedenskih skupin Ministrstva za šolstvo pod vodstvom tedanjih vodstvenih odborov, oddelkov ministrstva in dela drugih sodelavcev.

V uvodu, ko se predstavlja ta dokument, se ugotavlja, da to »ni znanstveno delo, polno številnih dokazov, faktografskih podatkov, navajanja znanstvenih virov ter uporabe ustreznega stila in terminologije. Vendar pa tudi ni projekta, ki bi bil popoln in bi se lahko enostavno uresničil.« (Prav tam, str. 11) Avtorji so nameravali oblikovati odprt, živ dokument, ki se stalno spreminja in popravlja. Njegovo prednost so videli v tem, da vsebuje strateško vizijo reševanja pglavitnih problemov, njihovo povezanost in dejavnosti, s katerimi bi poiskali pravo pot za boljši položaj med primerljivimi evropskimi državami (prav tam). Avtorji tega dokumenta so računali na široko sodelovanje pedagoške iniciative učiteljev (subjekti reformnih sprememb bi morali biti ravno učitelji), nevladnih organizacij in interesnih skupin. Sčasoma se je pokazala potreba po konkretnjših razpravah reformnih sprememb in zato sta izšli dve knjižni izdaji avtorjev Mileniuma. Najprej Inovacije v didaktiki (Turek 2004) in potem Teorija vzgoje (Zelina 2004 a). Monografija o inovacijah v didaktiki povzema in sistematizira že objavljeno teme iz obče didaktike (Turek 1997). Nova so spoznanja o določanju ključnih kompetenc, upoštevajoč tudi mednarodne študije in spoznanja o t. i. »možgansko kompatibilnem samoučenju« (Turek, str. 173). Eksplicitno utemeljevanje povezanosti didaktične problematike in nacionalnega edukacijskega sistema je mogoče najti v poglavju o kakovosti izobraževalnega procesa (prav tam, str. 266)

Monografija z naslovom Teorija vzgoje je najprej posvečena fenomenu vzgoje s filozofskega vidika. Citirani avtor je teorije razdelil na pet velikih skupin:

1. tradicionalne, refleksivne teorije vzgoje
2. pragmatično-behavioristične teorije
3. kognitivistično-scientistične teorije
4. humanistično-personalistične teorije vzgoje
5. multimedialno-virtualne teorije vzgoje

Knjiga obsega tudi analizo pojma teorije, obdela izbrana metateoretična vprašanja, razpravlja o kriterijih delitve in vrednotenja teorij in izraža pogled na mogoče spremembe vzgoje v prihodnje (Zelina 2004 a, 2004 b).

Skladno s tem, da bi morala biti »teorija ustvarjalnosti - humanistična vzgoja« (Milenium 2000, str. 83) temelj konceptualnih sprememb prakse šol in njenega izobraževanja, je napovedana nova izdaja publikacije Ustvarjalnost - humanistična vzgoja v praksi avtorice M. Zelon (2004 a, str. 86).

V proreformnem ozračju so tudi drugi znanstveniki pedagogi skušali predstaviti nove poglede in nove vire razvoja pedagogike kot znanstvene discipline. Leta 2001 je potekala razprava o teorijah vzgoje na straneh znanstveno-teoretičnega časnika *Pedagogicka revue* (2001), leta 2005 pa je potekala vsedržavna konferenca z mednarodno udeležbo z naslovom *Didaktika v dimenzijah teorije in prakse* (2006). Publicistična pedagoška dejavnost pa se danes usmerja na vprašanja psihosocialne klime v šoli, na bistvene kompetence v izobraževanju, kulturo šole in večkulturno vzgojo. Zelo aktualna je tudi tema učeča se šola in odprtost šole v družbo.

Kurikularna reforma

Ce se na kurikularno reformo ozremo s širšega vidika, ne moremo spregledati posebne vloge njenega nadaljnega razvoja - evalvacijo. Ce sledimo posebnostim reforme šole na Slovaškem, ugotavljamo, da so bile prve precejšnje radikalne spremembe narejene na srednjih šolah oziroma konkretnije, z uvedbo maturitetnega izpita. Spremembe po obsegu in organizaciji maturitetnega izpita se izvajajo nepretrgoma od leta 2005 in potekajo pod oznako »učiti se za razvoj«. Poglavitni namen hitre vpeljave teh sprememb je bil problem/vprašanje majhne objektivnosti rezultatov maturitetnih izpitov. Kot je pokazala analiza rezultatov Matura 2006, je bila korelacija med rezultati eksternega testa in ocenami izpitov nizka - koeficient je bil nižji kot 0,3. (Kanovska in Drškova 2007, str. 18) Nadaljnji razlog za uvedbo eksternega testiranja srednješolcev je bilo prizadevanje, da se postopno odstrani sprejemne pogovore, ki so jih dijaki opravljali na prehodu na visoke šole. Cetudi doslej to še ni bilo uresničeno in četudi se še ni posrečilo uresničiti in izrabitati obeh tipov eksternega testiranja (eksterne mature in testiranja učencev v devetem razredu), je ta del reforme odkril vrsto problemov in vprašanj. Izkušnje z evalvacijo reformnih sprememb so prinesle dragocena spoznanja za uresničevanje kurikularne reforme v tem, da so jasno pokazale na nujnost izdelave izobraževalnih standardov in potrebo po oblikovanju izobraževalnih standardov z vzgojno-izobraževalnimi cilji.

Danes je v skladu z veljavno zakonodajo (Zakon o vzhove a vzdelavani, §74, b.3) maturitetni izpit lahko delno eksterni in delno interni. Eksterni izpit zaradi enakih nalog opravljajo vsi dijaki v istem času. Teste tega izpita izdeluje in izdaja Narodny ustav certifikovanych merani (slo. Nacionalni zavod za certifikatno merjenje), ki je bil ustanovljen 1. 8. 2008. Interni maturitetni izpit je pisni, deloma pa lahko tudi (a) ustni, (b) praktični, (c) izvajanje sestavljenih nalog ali umetniških stvaritev, (č) zagovor sestavljenega strokovnega dela, (d) izvedba in zagovor eksperimenta in (e) kombinacija oblik od a do e (Zakon o vzhove a vzdelavani 2008, §76, b.4).

Konkreten potek maturitetnega izpita določa Vyhlaška (slo. Pravilnik) 318/2008 Z.z. s 23. 7. 2008) o dokončanju izobraževanja na srednjih šolah, vsako leto pa izidejo tudi metodične smernice (danes velja Maturita 2009. Zakladne informacije. Narodny ustav certifikovanych merani. 2008. 12 s.).

Nadaljnje kurikularne spremembe

Načelne kurikularne spremembe je prinesel novi šolski zakon, ki je začel veljati 1. 8. 2008. S tem zakonom je šolstvo na Slovaškem sprejelo standard ISCED in se s tem uvrstilo v mednarodno klasifikacijo stopenj izobraževanja po ISCED. V izobraževalni sistem je bil vključen vrtec in začela se je reforma šolstva in šolskega izobraževalnega programa. V praksi to pomeni, da so bili na državni ravni sprejeti nacionalni okvirji, sestavljeni po ISCED, šole pa so te programe razčlenile in dopolnile glede na profil in vizijo svoje šole. Nove programe so (skladno z zakonom) začele delati tudi ustanove, katerih poglavitno poslanstvo je vzgoja: središča prostega časa, šolski internati, diagnostična središča, zdravstveno-vzgojne ustanove itn. Novi šolski zakon je z zakonsko opredelitvijo pravic in dolžnosti otrok, učencev in njihovih zakonitih zastopnikov (§ 144 a §145 zakona 245/2008) načrtoval nove možnosti sodelovanja družine in šole. Zakon ureja tudi pravice tujcev v izobraževanju, še posebno azilantov. Pedagoška praksa je z zadovoljstvom sprejela natančnejše smernice za integracijo otrok s posebnimi potrebami.

Čeprav je v novem šolskem zakonu zajamčena enakost v pravicah, enakopravnost dostopa do izobraževanja (čl. 145), se slovaško šolstvo vendar srečuje s problemi, ki izvirajo iz socialne neenakosti. Zelo aktualen problem, vendar družbeno podcenjevan oziroma premalo upoštevan, je problem nedokončane osnovnošolske izobrazbe otrok, ki praviloma izhajajo iz socialno neugodnih družinskih razmer. Dovolj vznemirjajoče ugotovitve je prinesla tudi Nacionalna uprava za mladino (Narodna sprava o mladeži), ki jo je ustanovil minister za šolstvo po posvetovanju vlade (Sme 2005, str. 1-2). Mladina na Slovaškem je najobčutljivejša skupina, v katero so ostro zasekale socialne spremembe. Spremenila se je vrednotna orientacija in vedno več otrok in mladostnikov se srečuje z revščino. Revščina najbolj ogroža otroke do 15. leta starosti (do 30 % jih je), s starostjo otrok pa se ekonomski položaj družin izboljšuje. Najbolj ogroženi so otroci v enostarševskih družinah (40 %) in otroci, ki odraščajo v družinah z dvema in več sorodniki (35 %). Na socialno in pedagoško področje sodi tudi vprašanje zdravstvenega stanja otrok in oblike preživljanja prostega časa. Tu je položaj prav tako nezadovoljiv, take razmere pa niso značilne samo za Slovaško. Po podatkih do polovica otrok ni vključena v interesne dejavnosti, z organiziranimi športnimi dejavnostmi se ukvarja samo od 30 do 40 % osnovnošolskih otrok. Povečuje se delež ur gledanja televizije, v prostih dne do 80 % otrok preživi v naravi le dve uri. Podobno kot v drugih državah bi bilo zelo koristno razširiti kakovostno pedagoško delo šole tudi na popoldanske ure.

Sama kurikularna reforma se je začela s hitrim tempom. Z dnevom veljavnosti šolskega zakona so šole sprejele odgovornost za izdelavo šolskega izobraževalnega programa, in to za vse začetne letnike, za prvi do peti razred osnovne šole in prvi letnik gimnazije, za srednje šole, konservatorije in srednje strokovne šole. Šolske izobraževalne programe so izdelale tudi osnovne umetniške šole. Učiteljski timi so se morali s temi programi ukvarjati med šolskimi počitnicami.

Kakor se je pokazalo v razpravi za omizjem (Pan učitel' 3 2008, str. 13-15), so učitelji in ravnatelji šol dobro sprejeli možnost izdelave svojih programskih dejavnosti, ugodno ocenili dobre smernice za integracijo otrok s posebnimi potrebami in bili enotni v nestrinjanju s hitrim vpeljevanjem sprememb. Pri izdelavi izobraževalnih programov so se opirali na metodično gradivo, dosegljive vzorce programov, pogosto so se zgledovali po tujih, zlasti čeških programih, saj ima na Češkem ta del reforme leto dni prednosti. Kakovost dela aktivov za pripravo programov in uvajanje novih kurikulov, pri čemer so bili v pomoč multiplikatorji, metodična središča in šolski uradi, je bilo vrednoteno različno: nekateri so ocenjevali s strokovnega vidika, drugi pa s formalnega. Praksa je pokazala, da so kurikularne spremembe bolje obvladale šole, ki so se že pred reformo ukvarjale s svojim razvojem (analiza SWOT) in so zato imele z uvajanjem šolskih sprememb v prakso že posebne izkušnje. Informacije iz šolske prakse kažejo tudi na potrebo, da bi bil sistem pomoči otrokom s posebnimi potrebami prožnejši.

Zanimivo je, da četudi se v slovaškem šolstvu že nekaj let posveča pozornost kakovosti izobraževanja (merjenje PISA in že nekaj let poteka eksterno testiranje učencev devetega razreda osnovne šole in maturantov), problematika evalvacije šolskih programov in evalvacija šolskega dela še vedno nista dovolj poudarjeni. K temu spoznanju nas vodi dejstvo, da se o kakovosti šol zelo obrobno razpravlja, in sicer v metodičnem gradivu za oblikovanje programov. Tudi politični ali strokovni predstavniki reforme premalo opozarjajo na odvisnost med kakovostjo dela šole in kakovostjo šolskih programov. Eksterno in interno vrednotenje reforme šol je ena od deklariranih nalog Nacionalnega zavoda za merjenje izobraževalnih standardov (Narodny ustav certifikovanych merani vzdelavania«, člen 2, alineja g, 2008).

Informatizacija osnove in srednje šole

Eden od dvanajstih stebrov Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja v Slovaški republiki za naslednjih 15 do 20 let (Bela knjiga) je razvoj informacijske tehnologije (Milenium 2000, str. 87). Ta dokument je postavil nekaj konkretnih nalog: priključitev vseh šol na internet (do leta 2003), usposabljanje učiteljev za delo z internetom. Predvidevalo se je, da bodo vsi maturanti, ki končajo srednjo šolo leta 2004, znali uporabljati internet (prav tam). Organizacijski okvir te vsesplošne dejavnosti je oblikoval Infovek, ki je izkoristil prednost tesne povezanosti z Microsoftom (www.mista.elfa.sk). Šolanje učiteljev se je praviloma končalo z izdelavo računalniške predstavitve, to je pripravo učne ure, projekta, tekmovanja ali drugega pedagoškega izdelka. Na spletnih straneh Infoveka je mogoče najti zanimive predstavitve posameznih pedagoških (učnih) tem. So pregledne in narejene po učnih predmetih, posebno spletno povezavo pa ima prva stopnja (www.infovek.sk/predmety). Danes so aktualizirani in razviti predvsem »teleprojekti« (programi na daljavo), največ s področja učenja tujih jezikov. Na projekt Infovek se navezuje novi projekt, ki si prizadeva izdelati digitalno šolo (naziv projekta je IDEŠ). Reformi okviru projekta so zelo podobni

reformnim korakom v Angliji. To je razumljivo, ker je bistvo projekta v šolski praksi vezano na uporabo interaktivnih tabel in prevod angleškega didaktično-metodičnega softvera (Brestenska 2008).

Učitelji se v računalniški pismenosti lahko izobražujejo tudi v okviru odobrenih projektov evropskega socialnega fonda, seminarje pa organizira Zavod za šolstvo (Štatny pedagogicky ustav).

Nekaj let je uspešno potekal projekt Odprta šola. Njen cilj je bil približati šolo in širše družbeno okolje (pristojne mestne ali četrtne oblasti) s pomočjo izobraževanja v informacijski in komunikacijski tehnologiji. Namen projektov je bil organizacija računalniških krožkov za dijake, za pedagoge, druge zaposlene na šolah, za občane, delavce nepridobitnih organizacij, npr. internetne čajanke ipd. Šola je za organizacijo lahko dobila nekaj finančnih sredstev za izboljšanje računalniške opreme. Če ocenimo te oblike usposabljanja in se pri tem opiramo na poročila o številu izšolanih učiteljev, tehnični opremi šol, o zanimanju za obvladovanje informacijske in komunikacijske tehnologije ne samo med otroki, temveč tudi med odraslimi, potem je ocena zagotovo pozitivna. Danes se je internetni prostor za pomoč učencem, dijakom, študentom, šolam in učiteljem razširil na portal, ki ga podpira telekomunikacijska družba Orange (www.oskole.sk). Predpostavlja se, da se ta služba ne bo le razširila, temveč bo vse boljša tudi njena pedagoška kakovost.

Sklep

Slovaške osnovne in srednje šole so danes na začetku intenzivnih reformnih sprememb, katerih velika večina se je v življenje vpeljevala s hitrim tempom, posledica tega pa so bile nepopolne psihološke in strokovne priprave na spremembe. Ker gre za spremembe, ki so kompleksne in psihološko zahtevne, so s seboj prinesle celo vrsto odprtih vprašanj. Ali bodo učitelji znali oblikovati učne programe tako, da bi zadovoljili ambicije reformatov in poleg tega še dokazali sposobnosti vzgojnega obvladovanja razreda, v katerem se pojavlja vedno več učencev s posebnimi potrebami, zlasti z učnimi in čustvenimi (vzgojnimi) težavami? Bodo šole znale uskladiti oziroma povezati izobraževalne programe tako, da bi se izstopni standardi povezovali med seboj v logičnem zaporedju vrtec - osnovna šola - srednja šola? Se bo posrečilo v praksi uskladiti princip trga s principom enakopravnosti v izobraževanju? Kaj vse bo treba narediti, da bi reformne spremembe prinesle želeno izboljšanje kakovosti vzgajanja in izobraževanja? Kako razvijati pedagoško prakso, pedagoško teorijo in razvoj, če se politično motivirane reformne spremembe v šolstvu uvajajo tako na hitro? Kako se bo na Slovaškem razvijala ideja enakopravnosti izobraževanja, če je danes v družbeni zavesti prisotna nepripravljenost za reševanje vprašanj šolske politike in socialne enakopravnosti in če se mnogi sklicujejo na pretekli socializem?

Zdi se, da bi slovaško šolstvo potrebovalo opozorilo, naj se pri uresničevanju reformnih okvirov upoštevajo tudi spoznanja kakovostnih znanstvenih študij, ki že vnaprej opozarjajo na tveganja pri uresničevanju reformnih zamisli (Švec

1999, str. 3-14). V vsakem primeru pa je potrebna znanstvena in strokovna razprava, dobra informiranost in sodelovanje vseh vpletenih. S stališča celotne ocene reformnih sprememb v slovaškem šolstvu si posebno mesto zasluži informatizacija šolstva. Projekt Infovek zadovoljuje potrebe in interese učiteljev, strokovno razvija kompetence dela z informacijskimi tehnologijami in ponuja (daje) dragocene novice iz sveta. Z informatizacijo pa se seveda ne izčrpajo danes aktualna šolska vprašanja: odprta ostajajo vprašanja vzgojnega vodenja šolskih razredov, pedagoškega vodenja in pedagoškega dela šol z učenci v prostem času.

Kaže se tudi potreba po obratu: od revolucionarnega navdušenja in z mislijo na ekonomsko rast prežete šolske reforme k dobremu delu in pedagoški skrbi v korist razvoja posameznega učenca in mladega človeka. Dobro bi bilo prevrednotiti načrtovane reformne strategije, ne postavljati reforme le na rame na posameznega učitelja in njegovo neposredno delo z učenci v razredu, ampak tudi na učiteljske zборе in kolegije, ukvarjati se torej z reformo celotne šole. Proučevati je treba ne samo pozitivne izkušnje okrajev, ki so se odlično izkazali v mednarodnih diagnostičnih raziskavah (PISA), ampak tudi v proučevanju strategij in načinov reševanja šolskih vprašanj in problemov v tistih okrajih, ki imajo z reformo drugačne izkušnje. Največjo vrednost bo za nas imelo mednarodno sodelovanje, in to na vseh ravneh pedagoške prakse in teorije.

Literatura

- Beňo, M., Herich, J., Lipská, M., Straka, P., Simčáková, E. (2004). Regionálne školstvo v Slovenskej republike: analyticko-prognostické štúdie. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva v Bratislave.
- Brestenská, B. (2008). Učitelja by sa nemali báť nových technológií. *Pán učiteľ!*, 3, 2008, č. 2, str. 10-11.
- EURÓPSKA KOMISIA (1999). Vyučovanie a vzdelávanie smerom k učiacej sa spoločnosti. Bratislava: SAAIC.
- Financovanie regionálneho školstva (<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=305>) (19.2. 2009).
- DIDAKTIKA v dimenziách vedy a praxe. Zborník príspevkov z konferencie s medzinárodnou účasťou konanej 6.-7. októbra 2005 v Prešove. Prešov: Euroeducation, n. o. 2006.
- Hauser, J. (2008). Státny vzdelávací program pre 1. stupeň základnej školy v Slovenskej republike. ISCED- Primárne vzdelávanie. Bratislava: SPÚ 30.06. 2008. Dostupno na: http://www.statpedu.sk/buxus/docs/kurikularna_transformacia/isced1_jun30.pdf.
- Hauser, J., Stankovsky, I. (2008). Metodika tvorby Školského vzdelávacieho programu. Bratislava: SPÚ 17. 6. 2008.
- Metodické usmernenie (2008): Tvorba školského vzdelávacieho programu pre primárne vzdelávanie. Bratislava: SPÚ. (Avtorstvo ni znano.)
- Kánovská, R., Dreková, V. (2007). Maturita v súvislostiach. *Pán učiteľ!*, 2, 2007, št.1, str. 16-18.

- Kosova, B. in drugi. (2000). Zmena a inovacie školy a výchovy. Učebne texty slovensko-holandskeho vzdelavania učiteľ'ov v projekte Škola Zmena Nitra - Banská Bystrica - Zeist.
- Manniova, J. (2004) Kapitoly z pedagogiky. I. Bratislava: Luskpress.
- MATURITA (2009). Zakladne informacie. September 2008. Bratislava: Narodny ustav certifikovanych merani vzdelavania.
- Navrh zakona o pedagogickych zamestnancoch. 54s. Dostopno na: <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=1769>.
- PISA2006. Dostopno na: <http://www.statpedu.sk/buxus/docs/projekty/PISA/pia2006nsprava.pdf>.
- Pisonova, M. (2004). Slovenske školstvo v kontexte reformy verejnej spravy. V: Učiteľske listy 18. 2. 2004. Dostopno na: <http://ucitelskelisty.cz/Ucitelskelisty/Ar.asp?ARI=10148+&C>.
- Rosa, V., Turek, I., Zelina, M. in drugi sodelujoci avtorji in vodje expertnih skupin (2004). Milenium. Narodny program výchovy a vzdelavania v Slovenskej republike na najbližšich 15 až 20 rokov. Bratislava: Iris. ISBN 80-89018-36-X.
- Sloboda, E., Majkova, R. (2008). Sukromne školstvo a osemročne gymnázia. V: Pan učiteľ!, 3, 2008, št. 2, s. 7.
- Sme Dennik (SITA, dro. haj.) (2005). Psychologovia: Duše deti trapi chudoba. r. 14, št. 249, 26. 10. 2005. s. 1 a 2.
- Švec, Š. (1999). Principy premeny narodnej sustavy školstva. V: Pedagogicka revue 51, št. 1, str. 3-14.
- Turek, I. (1997). Zvyšovanie efektivnosti vyučovania. Bratislava: Metodické centrum.
- Turek, I. (2004). Inovacie v didaktike. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum.
- Vališova, A. (2008). Jak ziskai, udržet a neztracet autoritu Praha: Grada 2008. 141 s.
- Vyhlaška Ministerstva školstva SZ o zakladnej škole. Dostopno na: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Vyhlasaky/2008_320.pdf.
- Vyhlaška Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 23. júla 2008 o ukončovani študia na stredných školach. Zbierka zakonov č. 318/2008.
- Vyhlaška Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 23. júla 2008 o uznavani nahrady maturitnej skúšky z cudzieho jazyka. Zbierka zakonov 319/2008.
- Vyhlaška 291/2004 Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 15. apríla 2004, ktorou sa určuju podrobnosti o sposobe ustanovenia organov školskej samospravy, o ich zloženi, o ich organizačnom a finančnom zabezpečeni. Dostopno na: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Vyhlasaky/2004_291.pdf (19. 1. 2009).
- Vzorovy školsky vzdelavaci program pre primarne vzdelavanie 1. stupen ZŠ - ISCED 1, Dostopno na: http://www.statpedu.sk/buxus/docs/kurikularna_transformacia/vzor1.pdf (19. 1. 2009).
- Zakon 416/2001 z 20. septembra 2001 o prechode niektorých posobnosti o organov štatnej spravy na obce a na vyššie uzemne celky. Dostopno na: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/2001_416.pdf, 19. 1. 2009.
- Zakon 597/2003 Z.z. Zo 5. novembra 2003 o financovani zakladných škol, stredných škol a školských zariadení. Dostopno na: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/596_2003.pdf (19. 1. 2009).

Zakon NR SR č. 564/2004 Z.z. o rozpočtovom určení vynosu dane z príjmov uzemnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov . <http://www.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=3516> (19. 2. 2009).

Zakon o výchove a vzdelávaní (školský zákon). Uplné znenia zákona št. 245/2008. V: Poradca podnikateľa 26/2008. ISSN 1335-2857.

Zelina, M. (2004 a). Teórie výchovy. V: Pedagogická revue 40, št. 1, str. 75-87.

Zelina, M. (2004 b). Teórie výchovy alebo ako vychovávať dobrého človeka. Bratislava: SPN.

Zriaďovacia listina. Národný ústav certifikovaných meraní. Dostupno na: http://www.statpedu.sk/buxus/docs/nucem_zl.pdf (19. 1. 2009).

Opomba:

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky: www.minedu.sk

Štátny pedagogický ústav (Zavod za školstvo): www.statpedu.sk

María MATULČIKOVA, Ph.D. (Comenius University in Bratislava, Slovakia)

REFORM CHANGES IN THE EDUCATIONAL SYSTEM OF THE SLOVAK REPUBLIC

Abstract: The contribution illustrates the process of reform changes in the educational system of the Slovak Republic since 1989, with the emphasis on primary and secondary schools. Basic statistical data, the analysis of reform changes in the field of administration and financing of the school system, as well as the conception documents for its development are presented. Besides, the contribution deals with the problem of the school-leaving exam and the curriculum reform based on the project of the school system development (Info-age).

Keywords: curricular reform, decentralization and modernization of public administration in the school system, informatization of the school system, Info-age project, school-leaving exam, equality in education, and quality of education.

Narodna šola ni samostojen organizem, in kdor jo hoče doumeti, mora najprej spoznati bistvo sodobne šole vobče, vendar spada k narodni šoli danes že toliko različnih delovnih območij, da jih običajno subsumiramo pod en nadrejeni pojem, čigar glavni znak je obrazovanje mladine najširših plasti naroda. A preko tega govorimo celo o narodnem prosvেcevanju, pri čemer ne mislimo toliko na mladino, kolikor na odrasle. K sklopu narodne šole spadajo torej otroški vrtec, osnovna šola, višja narodna šola, razne vrste pomožnih šol za defektno deco, meščanska šola (kljub sedanji označitvi v zakonu kot tip nižje srednje šole), vse vrste poklicnih ali nadaljevalnih šol, razne oblike mladinskega skrbstva ter vse vrste prosvеčevanja preprostega ljudstva, od enostavnih priložnostnih predavanj tja do njega najvišje oblike, do ljudske visoke šole. Za vse te ustanove je značilno, kakor smo že rekli, da so namenjene široki narodni celoti, medtem ko je za srednjo šolo značilno obrazovanje narodne elite.